

Minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen) aan hoge commissaris te Djakarta (Hirschfeld), 15 mei 1950

Gelieve aan Zijne Excellencie Dr. Mohammed Hatta, Minister-President van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië te Djakarta een schrijven Uwerzijds te doen toekomen van de volgende inhoud:

Excellencie,

De Nederlandse Regering acht zich verplicht de Regering van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië deelgenoot te maken van de zorg, welke haar vervult met betrekking tot de ter Ronde Tafel Conferentie overeengekomen realisering van het zelfbeschikkingsrecht der volken van Indonesië.

De Nederlandse Regering voelt deze zorg zwaarder wegen in het aangezicht van de staatkundige ontwikkeling, welke zich in Indonesië voltrekt. Zij is er zich van bewust, dat deze staatkundige ontwikkeling een aangelegenheid is, welke in de eerste plaats souvereine Staat van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië aangaat, zij is er echter van overtuigd bij de Regering van die Republiek begrip te zullen ontmoeten voor het verband tussen deze ontwikkeling en het door Nederland en Indonesië aanvaarde beginsel van het zelfbeschikkingsrecht.

Te dien aanzien moge de Nederlandse Regering wijzen op hetgeen - zoals Uwe Excellentie zich ongetwijfeld zal herinneren - na moeilijke en langdurige onderhandelingen, waarbij uiteindelijk de Commissie der Verenigde Naties voor Indonesië hare succesvolle bemiddeling heeft willen verlenen, in artikel 2 der Overgangsovereenkomst omtrent het zelfbeschikkingsrecht van de bevolkingen van daarvoor in aanmerking komende gebieden is overeengekomen.

Zij realiseert zich daarbij, dat de in dat artikel vervatte regeling uitgaat van een veronderstelde indeling van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië in deelstaten.

De Nederlandse Regering stelt er prijs op de Regering van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië - voor zoveel nodig - nadrukkelijk te verklaren, dat de uitslag van een eventueel plebisciet, hetwelk in het kader van toepassing van artikel 2 der Overgangsovereenkomst mocht worden gehouden, geenszins tot die zaken behoort welke haar primaire belangstelling hebben; wel is dit het geval ten aanzien van de feitelijke mogelijkheid tot verwezenlijking van het zelfbeschikkingsrecht der volken, omdat deze een onderdeel vormt van de ter Ronde Tafel Conferentie bereikte accoorden tussen Nederland en Indonesië.

Het zal Uwer Excellentie niet onbekend zijn, dat tijdens de behandeling van de Wet Souvereiniteitsoverdracht Indonesië in de beide Kamers der Staten-Generaal bijzonderlijk de realisering van het zelfbeschikkingsrecht een aangelegenheid was, welke de volksvertegenwoordiging in hoge mate heeft bezig gehouden.

Het resultaat van de aanvaarding der Wet Souvereiniteitsoverdracht Indonesië door de beide Kamers der Staten-Generaal kon niet worden bereikt dan op de grondslag van een door de Volksvertegenwoordiging voorgesteld amendement, in het desbetreffend wetsontwerp neergelegd in artikel 2, welk wetsartikel luidt:

‘Wij dragen zorg, dat, echter niet zonder voorafgaand overleg met de Regering van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië, hetzij bij de Commissie der Verenigde Naties voor Indonesië, hetzij bij een ander orgaan der Verenigde Naties, die stappen worden gedaan, welke naar Ons inzicht bevorderlijk kunnen zijn aan een volledig tot zijn recht komen van het zelfbeschikkingsrecht, gelijk dat is bedoeld in artikel 2 der Overgangsovereenkomst, behorende bij de in artikel 1 dezer wet vermelde Mantelresolutie’.

Dit artikel brengt op ondubbelzinnige wijze de waarde, welke van Nederlandse zijde aan het beginsel van de verwezenlijking van het zelfbeschikkingsrecht wordt toegekend, tot uitdrukking. Het legt op de Nederlandse Regering een plicht, waaraan de Nederlandse Regering zich eens te meer niet mag onttrekken, nu deze plicht in harmonie is met de ter Ronde Tafel Conferentie getroffen accoorden. In het aangezicht van deze plicht vraagt de Nederlandse Regering zich met zorg af of en zo ja, op welke wijze het beginsel van het zelfbeschikkingsrecht in een eenheidsstaat – gesteld dat de ontwikkeling daartoe leidt – voor verwezenlijking vatbaar zal zijn. Zij stelt zich voor de UNCI deelgenoot van deze zorg te maken en in verband daarmee een schrijven tot de UNCI te richten, waarvan het concept aan deze brief is toegevoegd. Alvorens tot verzending daarvan over te gaan, zou de Nederlandse Regering gaarne vernemen of dit schrijven Uwe Excellentie tot opmerkingen aanleiding geeft.

De Nederlandse Regering zoude het – met het oog op hetgeen in het vorenstaande is vervat – voorts en vooral op hoge prijs stellen indien uwe Excellentie haar met een beschouwing omtrent de inzichten van de Regering van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië met betrekking tot het zelfbeschikkingsrecht zou willen doen blijken.

De Hoge Commissaris van Nederland
Hirschfeld

Ik verzoek U om, indien gij tegen de inhoud van bovenbedoeld schrijven bepaalde bezwaren mocht hebben, terzake met mij overleg te plegen, alvorens het schrijven te doen uitgaan. Hetzelfde geldt ten aanzien van onderstaand schrijven, hetwelk U gelieve tot de UNCI te richten, indien het schrijven aan Hatta geen stof tot opmerkingen geeft.

Aan de United Nations Commission for Indonesia
Hotel des Indes,
Djakarta.

De Nederlandse Regering heeft de eer de aandacht van de UNCI te vragen voor het volgende.

De staatkundige ontwikkeling, zoals deze zich de overdracht van de souvereiniteit in Indonesië voltrekt, vervult de Nederlandse Regering met zorg ten aanzien van een onderwerp, het welk haar bijzonder na staat, de realisering van het zelfbeschikkingsrecht in Indonesië. Zij is er van overtuigd, dat dit beginsel de UNCI evenzeer ter harte gaat, in aanmerking genomen de belangstelling, welke zij ter Ronde Tafel Conferentie daarvoor aan de dag legde en hoe zij zich - op door partijen zeer gewaardeerde wijze - heeft beijverd de op dit punt verkregen overeenstemming te bevorderen, waarbij de UNCI voor zichzelf een zelfstandige taak aanvaardde. Deze overeenstemming en deze taak werden neergelegd in artikel 2 der Overgangsovereenkomst.

De Nederlandse Regering is er zich van bewust, dat de staatkundige ontwikkeling, waarop zij zoeven doelde, een aangelegenheid is, welke in de eerste plaats de soevereine Staat van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië aangaat, zij staat evenwel op het standpunt, voor hetwelk zij overtuigd is ook bij de UNCI begrip te zullen ontmoeten, dat het beginsel van het zelfbeschikkingsrecht bepaaldelijk aanwijsbaar aspect vertoont naar de zijde van de ter Ronde Tafel Conferentie bereikte accoorden in zoverre de erkenning van dit recht en de regeling van de realisering daarvan deel uitmaakt van een tussen partijen gesloten overeenkomst.

Het komt de Nederlandse Regering juist voor in dit verband vast te stellen, dat niet de uitslag van een eventueel plebisciet, hetwelk in het kader van toepassing van artikel 2 der Overgangsovereenkomst mocht worden gehouden, doch wel de mogelijkheid tot verwezenlijking van het zelfbeschikkingsrecht, zoals dit als onderdeel van het ter Ronde Tafel Conferentie tussen Nederland en Indonesië bereikte accord werd overeengekomen, tot de zaken behoort welke haar primaire belangstelling hebben.

Recente gebeurtenissen en met name de staatkundige ontwikkeling, welke in Indonesië bezig is zich te voltrekken van een federale structuur der Verenigde Staten van Indonesië naar een

unitarische staatsvorm, hebben de aandacht van de Nederlandse Regering in sterke mate bij het zelfbeschikkingsrecht bepaald. De laatstbedoelde staatkundige ontwikkeling in beschouwing nemende, vraagt de Nederlandse Regering zich met name af op welke wijze het recht op zelfbeschikking in een eenheidsstaat – gesteld dat de ontwikkeling daartoe leidt – voor verwezenlijking vatbaar zal zijn.

Hierboven mocht worden gereleveerd hoe het beginsel van de realisering van het zelfbeschikkingsrecht in het kader van de RTC-accord tussen Nederland en Indonesië met medewerking van de UNCI in artikel 2 der Overgangsovereenkomst is neergelegd. Het is in dit verband dat de Nederlandse Regering zich realiseert dat niet slechts UNCI krachtens het bepaalde onder VI der Mantelresolutie in Indonesië zal toezien op de nakoming door partijen van de op de Ronde Tafel Conferentie bereikte overeenkomsten, waaronder die betreffende de verwezenlijking van het zelfbeschikkingsrecht overeenkomstig artikel 2 der Overgangsovereenkomst, maar tevens dat het eerste lid van laatstbedoeld artikel ter zake van de realisering van het zelfbeschikkingsrecht als daar omschreven de UNCI een zelfstandige taak oplegt in zoverre aanbevelingen tot het houden van een plebisciet onder haar toezicht daarvoor naar haar oordeel in aanmerking komende bevolkingen van gebieden van Indonesië van haar moeten emaneren.

Het is op grond van vorenstaande overwegingen tegen de achtergrond van recente gebeurtenissen en huidige tendensen in de ontwikkeling van het staatkundige bestel in Indonesië, dat de Nederlandse Regering, het bepaalde onder VI der mantelresolutie en artikel 2 der Overgangsovereenkomst in aanmerking genomen, gemeend heeft de vrijheid te mogen nemen de UNCI deelgenoot te maken van de zorg, welke haar vervult ten aanzien van de verwezenlijking van het zelfbeschikkingsrecht, zoals dit tussen Nederland en Indonesië ter Ronde Tafel Conferentie is overeengekomen en – naar zij wel veronderstelt ten overvloede – de aandacht van de UNCI op de aangehaalde bepalingen van het RTC-accord te mogen vestigen.

De Hoge Commissaris van Nederland
Hirschfeld

Ik hoop, dat Gij in goede gezondheid zult zijn aangekomen en doe U mijn hartelijke groeten en beste wensen voor de verdere vervulling van Uw moeilijke en verantwoordelijke taak toekomen.